

ler için bk. BÂLÎ BEY CAMİİ). 17 Safer 953 (19 Nisan 1546) tarihli bir kayıta, han veya kervansarayın Yenişehir'deki caminin vakfına ait olduğu ve Bursa'nın Balıkpazarı semtinde bulunduğu belirtilmektedir. Muharrem 1039'da (Eylül 1629) hanın kurşunları harap olduğundan bir kısmı kiremitle örtülerek tamir edilmiş, üst kat kurşunları yenilenmiş, bu işler için 60.100 akçe harcanmıştır. 1044 Cemâziyelevvelinde (Kasım 1634) üç katın hücrelerinin önlerindeki sakıfların ve kurşunların tamiri için 28.915 kuruş masraf gösterilmiştir. Şaban 1160'ta (Ağustos 1747) ve Şevval 1161'de (Ekim 1748), Bâlî Bey vakıflarının mütevellisi Halil Bey çok harap durumda olan ve bu yüzden de gelir getirmeyen hanı tamir ettirmeye gayret ederken önceki mütevellilerden üçü tarafından öldürülmüştür. 15 Şaban 1207 (28 Mart 1793) tarihli bir belge de ise, "Altmış dört odalı bu han ile diğer müsakkafattan, eskiden dört iken ikiye inen menzil, dükkânlar ve odalardan mürekkep Bâlî Bey vakfı harap hale düştüğünden ve galle-i vakıf tamire müsait olmadığından, 250 kuruş muacel bedelle tamirini yapmak isteyene, vakıf şartlarına uyarak bir sene, pek pek üç seneden fazla müddetle kiraya vermemesi ve icarın ecr-i mislinden az olmaması şartıyla han ferâğ ve tefrîz edilmiştir" denilmektedir. Bundan da XVIII. yüzyıl sonlarında Bâlî Bey Hanı'nın pek iyi durumda olmadığı anlaşılır.

1847 Mayıs'ında Bursa'ya giden Fransız seyyah Xavier Hommaire de Hell'in 1848'de ölümünden sonra yayımlanan seyahat notlarının atlas kısmında bu hanın bir gravürü bulunmaktadır. De Hell'in yanında ressam olarak bulunan Jules Laurens (ö. 1901) tarafından çizilen bu resimde, hangi hana ait olduğu belirtilmemişse de, Bâlî Bey Hanı'nı tasvir ettiği kolayca anlaşılır. Taş basması tekniğinde olan gravürde bu üç katlı hanın o sıralarda çok harap durumda olduğu açıkça görülmektedir. Resmin çizildiği yerdeki revaklar tamamen yıkılmış olduğu gibi karşı tarafta iki katın revakları da yıkık, orta avlu ise toprak doludur. Bu resimden Bâlî Bey Hanı'nın revaklarının sivri kemerlerle avluya açıldığı, bu kemerlerin kare pâyelere oturdukları anlaşılmaktadır. Yine bu resimden öğrenildiğine göre han bir yamaca yaslandığından dipteki bölümün revak kemerleri, yanlardakilerle aynı hizada değildir. Böylece bu kısmın dört katlı olması ihtimali belirlemektedir. Ayrıca en

yukarıda köşk biçiminde çıkmalı bir asma katın (?) da varlığı dikkati çeker. Herhalde Bursa'yı büyük ölçüde harap eden zelzeleden de zarar gören Bâlî Bey Hanı zamanla toprak altında kalmıştır. Bina'nın sadece bir iki kemer yıkıntısı görünmekte iken 1985'e doğru Bursa Belediyesi tarafından buradaki toprak tamamen temizletilmiş ve hanın duvar kısımları gün ışığına çıkarılmıştır. Böylece Bâlî Bey Hanı'nın, Gabriel tarafından "kaybolmaya mahkûm birkaç alt yapı kalıntısı" sözleriyle tarif edilen bir harabe olmadığı, kalan parçaları tamir edildiği takdirde bir tarihî eserin yaşatılabileceği anlaşılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

X. Hommaire de Hell — J. Laurens, *Voyage en Turquie et en Perse-Atlas historique et scientifique*, Paris 1854-60, lv. IV (bu eser ve resimleri hak. bk. S. Eyice), "Hommaire de Hell ve Ressay Laurens", *TTK Belleten*, XXVII, sy. 105 (1963), s. 59-104; Kâmil Kepeci, *Bursa Hanları*, Bursa 1935, s. 18-19 (Şer'iyye sicillerindeki kayıtların defter ve sayfa numaraları ile); Kazım Baykal, *Bursa ve Anıtları*, Bursa 1950 — 2. bs. İstanbul 1982, s. 96; A. Gabriel, *Une capitale turque: Brousse*, Paris 1958, I, 191; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi III*, s. 125-126.

SEMÂVİ EYİCE

BÂLÎ EFENDİ, Sarhoş

(ö. 980/1573)

Halvetiyye tarikatının
Ramazâniyye koluna mensup
mutasavvif - şair.

Tire'de doğdu. Babası Kadı Birgivîzâde Muhyiddin Efendi, II. Bayezid'in şehzadelerinden Ahmed'in hocasıdır. Bâlî medrese ilimlerini tahsil ettikten sonra İstanbul'a giderek Kepenekçi Medrese-si'nde ders verdi. Âşık Çelebi'ye göre aşırı içki ve eğlence düşkünü olduğu için "Sarhoş" lakabıyla tanındı. Hasan Çelebi ise "bâde-i aşk-ı ilâhî ile mest-i medhûş olacağı bilindiği" için kendisine bu lakabın verildiğini söyler. Bâlî daha sonra Halvetiyye tarikatının Ramazâniyye kolunun kurucusu Ramazan Efendi ile tanışarak ona intisap etti. *Sülûk**ünü tamamlayıp icâzet aldıktan sonra İstanbul'da Ali Paşa Tekkesi'ne şeyh oldu. Vefatında Lâleli'deki Altuncuzâde Tekkesi hazîresine defnedildi.

Şiirlerinde Cevherî mahlasını kullanan Bâlî Efendi'nin divanı yoktur. Sadeddin Nüzhet'in yayımladığı elde bulunan birkaç şiirine bakılarak şairliği hakkında hüküm vermek güçtür. Ancak Âşık Çele-

bi ve Kınalızâde Hasan Çelebi tezkireleriyle Âlî Mustafa Efendi'nin *Künhü'l-ahbâr*'ında ve Nev'izâde Atâî'nin *Zeyl-i Şekâik*'inde kendisine oldukça geniş yer verilmesinden devrinde büyük bir şöhrete sahip olduğu anlaşılabilir. Hüseyin Vassâf'ın Sofyalı Bâlî için söylenmiş olduğunu naklettiği "Bir bakışta bâdeyi bal eyledi Bâlî baba" mısraı Sarhoş Bâlî için söylenmiş olmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Âşık Çelebi, *Meşâirü's-şuarâ*, vr. 69^a-b; Kınalızâde, *Tezkire*, I, 271-273; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 203; *Osmanlı Müellifleri*, I, 18; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, I, 265; Ergun, *Türk Şairleri*, III, 1046-1049.

NIHAT AZAMAT

BÂLÎ EFENDİ, Sofyalı

(ö. 960/1553)

Fuşûsü'l-hikem şârihi,
âlim, şair ve mutasavvif.

Bugünkü Arnavutluk sınırları içinde kalan Usturumca'da doğdu. Tahsilini Sofya ve İstanbul'da tamamladı. Daha sonra Halvetî şeyhlerinden Kasım Çelebi'ye intisap etti. Kanûnî Sultan Süleyman'ın takdir ve iltifatını kazandı; onun bazı

Sofyalı Bâlî Efendi'nin *Atvâr-ı Seb'a* adlı eserinin ilk sayfası (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2927)

